

Міністерство освіти і науки Україна
Національний університет «Львівська політехніка»

АЛЬ-ОДА НАСІР АЛІ АБДУЛЬХУССЕЙН

УДК 72.032

**ВПЛИВ ОБРАЗІВ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ ВАВИЛОНА
НА ФОРМУВАННЯ СВІТОВОЇ АРХІТЕКТУРИ**

18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській державній академії будівництва та архітектури
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат архітектури, доцент
Єксарьова Надія Максимівна,
професор кафедри архітектурних конструкцій,
реставрації і реконструкції будівель, споруд та їх комплексів
Одеської державної академії будівництва та архітектури

Офіційні опоненти: доктор архітектури, професор
Товбич Валерій Васильович
завідувач кафедри інформаційних технологій в архітектурі
Київського національного університету будівництва і
архітектури, м. Київ

кандидат архітектури, доцент
Лукомський Юрій Володимирович
кафедри реставрації архітектурної і мистецької спадщини
Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів

Захист відбудеться «12» квітня 2016 р. о 10.00 год. на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 35.052.11 у Національному університеті «Львівська політехніка»
(79013, Львів, вул. Ст. Бандери, 12, ауд. 226 головного корпусу).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету
«Львівська політехніка» (79013, Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розісланий «3» березня 2016 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради,
к. арх., професор

Петришин Г.П.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Проблема взаємовпливу і взаємозумовленості традиційної та сучасної архітектури наразі набуває все більшої актуальності. Особливо це важливо для регіонів, що розвиваються і зазнають сильного зовнішнього впливу.

Звернення до традиційної історичної архітектури актуально в ХХІ ст. з ряду аспектів. По-перше, нову економіку формує дефіцит матеріальних і природних ресурсів, що стимулює звернення до традицій, які оптимально враховують соціальні, кліматичні та матеріальні умови регіону. По-друге, перехід до «інформаційного суспільства» стимулює зростання ресурсів інформації і знань, серед яких знання національної генези виходить на одне з перших місць. Національні традиції, що ввібрали регіональний культурний контекст, здатні збагатити все більш бездуховну універсально глобальну архітектуру. Крім того, важливим є те, що в даний час архітектура все більше втрачає свої початкові якості мистецтва, що наочно позиціонує ідеологічну доктрину соціуму. Сучасна архітектура все більше стає об'єктом дизайну або реклами. Виникає необхідність повернутися до коренів архітектури, до того її періоду і тієї епохи, де основним завданням архітектури було відображення високого ступеня ідеології державності, формування архітектурно вираженого образу державної ідеології. Безсумнівно, що одним з прикладів подібної ролі архітектури може стати Вавилон і образ його «Вавилонської вежі».

Вавилон – найцінніший культурний об'єкт Іраку, який є об'єктом світового значення і потребує довгострокової роботи з дослідження, реконструкції та реставрації. Цей пам'ятник світової культури зазнав численних руйнувань та реконструкцій, які додавали до його архітектурного вигляду нових рис, але при цьому завжди зберігав свою споконвічну сутність. Це актуалізує проблему архітектурно-реставраційної діяльності у Вавилоні, переводить її з національно-регіональної в загальносвітову.

Проблему історико-архітектурної генези середовища і об'єктів Вавилону зазвичай розглядають в декількох аспектах – в загальноісторичному, національно-етнічному, археологічних реконструкціях та в аспекті зв'язку з біблійними текстами. Саме останній аспект став початковим стимулом інтересу дослідників до архітектури Вавилону і всієї Месопотамії.

До загальних досліджень з Месопотамії, де Вавилону приділяється особлива увага, належать праці істориків: К. Бекольда, Б. Майснер, А. Олмстеда, А. Л. Оппенгейма, С. Ллойда, О. Ройтара, А. Адамова, В. В. Вартольда, В. І. Гуляєва, Н. Г. Корсуна, В. І. Авдієва, Б. М. Данцига, В. Б. Луцького, В. І. Магидович, О. М.

Герасимова, С. А. Шумова, А. Р. Андреева, Н. В. Пигулевського, Е. Кленгель-Брандт.

Архітектурі Вавилону як функції його етнографії та культури присвячені дослідження В. Бартоша, В. І. Гуляєва, І. Ю. Лопушанського, В. А. Білявського, А. Л. Вассоевич, М. Roth, Л. Вуллі, Ал. Чурай Відад, Ясір Хван. Питання архітектурної образності архітектури Вавилону розглядали у своїх дослідженнях В. Л. Вороніна, Г. Саггс, Дж. Оутс та ін. Проблеми вербального образу «Вавилонської вежі» і його сучасних інтерпретацій в архітектурі та мистецтві досліджували Н. Broch, E. Saletta, О. Геніс та ін. Велика кількість вчених, у тому числі Д. Нільсен, Г. Трістрам, Н. М. Нікольський, А. А. Опарін та інші, досліджували аспекти вавилонської архітектури та історії щодо біблійних текстів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Спрямованість наукових досліджень узгоджується з основними положеннями Закону Іраку №55 «Про збереження спадщини Іраку» (прийнятий в 1955 р., внесені поправки у 2002 р.). Досліджувана проблема тісно пов'язана з планами і проектами ЮНЕСКО: «План екстрених дій щодо збереження культурної спадщини Іраку», 2014 р.; «Превентивні заходи щодо збереження музейних колекцій та об'єктів культурної спадщини Іраку, що піддаються безпосередній загрози знищення», 2015 р.

Робота виконувалася в межах планів наукових досліджень Міністерства туризму та старожитностей Іраку, кафедри архітектури Університету Вавилону та кафедри ОДАБА («Виконання комплексних історико-архівних вишукувань при дослідженні та вивченні пам'ятників історії, архітектури й культури»).

Мета дослідження: виявити принципи формування архітектурних образів Вавилону і розкрити особливості генези Вавилонської вежі – провідного архітектурного образу Вавилону.

Завдання дослідження:

- проаналізувати ступінь вивченості проблеми; узагальнити досвід вивчення композиційно-образної якості архітектурної спадщини Вавилону; визначити основні напрямки дослідження;
- дослідити і систематизувати стан історичної спадщини Вавилону як основи його архітектурної образності;
- розкрити своєрідність архітектурної спадщини Іраку як функції його історичного розвитку;
- виявити і сформулювати принципи формування архітектурних образів Вавилону та специфічні принципи трансформації архітектурного образу Вавилону як центру світу;
- розкрити особливості генези провідного архітектурного образу Вавилону – «Вавилонської вежі»;

- показати роль провідних образів Вавилону у трансформації архітектурної образності Європи і світу.

Об'єкт дослідження: історико-архітектурна спадщина Вавилону.

Предмет дослідження: архітектурні образи, сформовані історико-архітектурною спадщиною Вавилону.

Межі дослідження. Дослідження обмежено вивченням архітектурного середовища Вавилону як чинника формування його архітектурної образності. Архітектурне середовище Вавилону досліджено в аспекті архітектурної, археологічної та історичної спадщини.

Методи дослідження. Дослідження проводиться з позицій системного, середовищного і багатокритеріального підходів, використано історичний і графоаналітичний методи.

Наукова новизна одержаних результатів:

У дисертації вперше:

- сформульовано положення про своєрідність архітектурної спадщини Іраку як функції його історичного розвитку;
- виявлено аспекти історичної спадщини Вавилону як основи його архітектурної образності;
- встановлено принципи формування архітектурних образів Вавилону як функції його історичної спадщини;
- виявлено специфічні принципи архітектурно-образної трансформації Вавилону як центру світу;
- розкрито особливості генези провідного архітектурного образу Вавилону – Вавилонської вежі;
- доведено роль і трансформації провідних образів Вавилону в архітектурній образності Європи і світу; унікальність їх циклічного продовження.

Отримали подальший розвиток

- чинники, що зумовили формування і генезу архітектурного комплексу Вавилону, його традиційного символіко-змістовного контексту;
- положення про універсальність архітектурних образів Вавилону та їх вплив на сучасну архітектуру;
- понятійно-термінологічний апарат теорії архітектури.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть мати подальший розвиток у національних програмах зі збереження спадщини Іраку. Теоретичні положення, висновки можуть бути використані для обґрунтування і розроблення документації з реставрації культурно-історичних об'єктів Вавилону проектно-спеціалізованими організаціями при обстеженні, документуванні й реставрації об'єктів Вавилону, а також у навчальному процесі.

Особистий внесок здобувача. Представлені наукові результати дисертаційного дослідження розроблені автором особисто; їх відображено у наукових публікаціях відповідно до списку наукових робіт [1-12]. У роботі «Архітектурний ансамбль Вавилону: історіографія та реконструкція», виконаній у співавторстві, особистий внесок автора полягає в аналізі науково-теоретичних досліджень і публікацій з архітектурної спадщини Вавилону і формулюванні висновків про стійкість композиційних прийомів в архітектурі Вавилону.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дослідження були представлені в доповідях на конференціях: VI Всеукраїнській науковій конференції «Сучасна архітектурна освіта. Архітектура: образ естетики, емоційний контекст», 2013 р., м. Київ; Міжнародній науково-практичній конференції «Збереження історичної забудови центру Одеси шляхом включення до основного списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО», 2015 р., м. Одеса; Міжнародних наукових конференціях Університету Вавилону, 2014, 2015 р.р., науково-практичних конференціях ОДАБА, 2013 – 2015 р.р. і в Пловдиві, Болгарія, 2015 р.

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано шість статей у профільних наукових збірниках України та виконано шість зарубіжних публікацій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновку загальним обсягом 129 стор., списку джерел на 11 стор. і 40 табл. ілюстрацій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Стан та вивченість проблеми» розглянуті теоретичні положення науково-теоретичних досліджень архітектурної спадщини Вавилону. Досліджені природні, соціальні та історико-культурні чинники, що зумовили формування і генезу архітектурного комплексу Вавилону.

У підрозділі 1.1 подано аналіз багатомістової історіографії наукових досліджень Вавилону. Найбільш раннім джерелом інформації про Вавилон є праці греко-римських письменників – Геродота, Ксенофонта, Діодора, Арріана, Страбона та ін. Перші дослідження в Месопотамії починаються з XVIII ст. Більший масив даних з архітектури отримано з середини XIX ст. (дослідження Е. П. Ботта, Г. А. Лейярд та ін.). Багато археологічних досліджень було проведено у Вавилоні (1811 р. – Річ, 1850 р. – Лейярд, 1878 – 1889 рр. – Рассам). У другій половині XIX ст. були відкриті стародавні шумерські міста Урук, Ур, Ларса, Ереду, Лагаш.

Велику роль у дослідженнях Вавилону відіграла робота німецької експедиції під керівництвом Р. Кольдевея в період з 1899 по 1917 рр., який відкрив основні ансамблі міста. З другої половини XX ст. до досліджень активно приєднуються іракські вчені. Ними був створений проект реставрації стародавнього Вавилону і здійснено перетворення міста на музейно-туристичний центр. У даний час

археологічні дослідження Вавилону і всієї Месопотамії знаходяться на стадії повторного вивчення.

Серед загальних досліджень Месопотамії можна виділити праці німецьких істориків К. Бецольда, Б. Майснер, американських – А. Олмстеда, А. Л. Оппенгейма, англійських – С. Ллойда, О. Ройтара, російських істориків: А. Адамова, В. В. Вартольда, Н. Г. Корсуна, В. І. Авдєєва, В. І. Гуляєва, Б. М. Данцига, В. Б. Луцького, І. П. Магидович, В. І. Магидович, О. М. Герасимова, С. А. Шумова, А. Р. Андрєєва, Н. В. Пигулевського, архітекторів: В. Л. Вороніної, В. К. Афанасьєвої та ін., мистецтвознавців: А. А. Богданова, Б. В. Веймарна та ін. В українській науці слід відзначити ґрунтовні дослідження з архітектури Близького Сходу А. Б. Раллева, енциклопедичну роботу В. І. Тимофієнко та ін.

Проблеми генези архітектури Вавилону досліджуються в роботах архітекторів В. К. Афанасьєвої та І. М. Дьяконова (ВІА, т.1, розділ 4 – Архітектура країн Дворіччя і Месопотамії), В. І. Тимофієнко, А. В. Буніна, Т. Ф. Саваренського, В. Л. Вороніної, В. К. Афанасьєвої, А. Б. Раллева, Т. В. Корнієнко, Р. М. Мунчаєва, І. І. Яримтепе, Е. Суліман та ін., мистецтвознавців: К. Вермана, І. М. Лосєвої, А. А. Богданова, Б. В. Веймарна, Л. Вуллі, В. Гернот, Е. Кленгеля-Брандт, Джоан Оутс та ін. У результаті цих досліджень була виявлена і доведена стародавність месопотамської культури, встановлені месопотамські прообрази в міфологічних сюжетах інших регіонів і біблійних текстах. Відбулася переоцінка ролі шумеро-вавилонської культури у розвитку цивілізацій Близького Сходу та Європи. В останніх виданнях досліджується історична генеза Вавилону, що включає новітні проблеми, пов'язані зі збереженням його спадщини.

У дисертації зазначено, що попри велику кількість досліджень, композиційно-образні якості архітектурної спадщини Вавилону як ядра месопотамської культури і цивілізації мало охоплені дослідниками. Проведений аналіз класичних і нових досліджень дозволяє розкрити тему архітектурних образів Вавилону на новому якісному рівні.

У підрозділі 1.2 досліджені природно-кліматичні умови Іраку, що вплинули на формування культури Месопотамії та трансформації Вавилону як центру цивілізації регіону. Показано залежність культурного і політичного розвитку регіону від стану його іригаційної системи.

Економіка Іраку історично пов'язана з його річками – Тигром і Євфратом. Долина Євфрату стала місцем виникнення найбільш древніх міст Шумера і Аккада: Урук, Ларса, Сиппар, Кіш, Ніппур, Шуруппак. З огляду на величезну трудомісткість іригаційних робіт і абсолютний вплив цих робіт на населення, вавилонські царі особисто дбали про систему каналів і в своїх написах прославляли свої заслуги на цьому терені. У вступі до тексту своїх законів цар першої династії Вавилону Хаммурапі (1792 – 1750 рр. до н.е.) вказував, що він «дав воду у достатку своїм

людям». Навуходоносор називав себе в своїх написах «хліборобом Вавилону» і «зрошувачем полів».

У підрозділі 1.3 досліджено історико-культурну генезу Вавилону як центру іракської культури. Місто Вавилон – спочатку провінційний центр аккадської держави – протягом декількох тисячоліть було найважливішим економічним, політичним і культурно-релігійним центром в Південній Месопотамії. Назва міста означає «Врата богів» (шумер. – *Kadingirra*; аккад. – *Bab-ilim*). Історію Вавилону прийнято поділяти на наступні періоди:

- старовавилонський період (2017 – 1595 рр. до н.е.);
- середньовавилонський період (1595 – 1000 рр. до н.е.);
- Вавилон в період занепаду і часткового підпорядкування Ассирії (1000 – 627 рр. до н.е.) (відповідає касситському і післякасситському періоду);
- нововавилонський період (625 – 539 рр. до н.е.).

У підрозділі 1.4 обґрунтовано методику дослідження. Дослідження проводиться з позицій системного, середовищного і багатокритеріального підходів, використано історичний і графоаналітичний методи.

До методики дослідження входить детальне дослідження стану наукової бази і дослідження підґрунтя: природно-ландшафтних та соціальних умов формування та розвитку Вавилону, історико-культурної генези та генези традиційного символіко-сміслового контексту. Дослідження автентичної архітектури Вавилону проведено як основа для дослідження генези його складної образності. Аналіз архітектурної образності Вавилону проведено на основі положень А. П. Мардера про «архітектурний образ» і Ю. Б. Борєва про естетико-культурологічну природу образу.

Методику аналізу побудовано на дослідженні – від загального до конкретного. В якості загального дослідження розглядається архітектурне середовище як підсистема, обумовлена ландшафтно-географічними умовами і природно-кліматичними факторами регіону, історико-культурною генезою соціуму, що включає загальну культуру Іраку і, власне, культуру Вавилону як її найдавнішу складову (перший розділ). В якості основи архітектурної образності Вавилону розглянуто його автентичну архітектуру від найдавніших етапів шумеро-аккадської культури. Етапи дослідження розглянуті як система: місто – складові його ансамблі – окремі об'єкти, що входять до ансамблю – послідовність їх археологічних досліджень та реконструкцій (другий розділ). Трансформація архітектурного образу Вавилону досліджується на базі ієрархічно домінуючого об'єкта в ідеології і архітектурного середовища міста і держави – зикураті Етеменанкі – у центрі змістового ядра Вавилону – Есагіла (символу Вавилону, який пройшов через багато століть). Образ зикурата Етеменанкі розглянуто як систему сенсів – від космогонічної ідеї центру світу, «зв'язку неба і землі» до думки про безліч як цілісність, її розпад і синтез в нових умовах (третій розділ).

Таким чином, зикурат як окрема форма міської домінанти Вавилону розглядається на кількох ієрархічно супідрядних структурних рівнях, коли окрема архітектурна форма послідовно змінюється в універсальний архітектурний образ, здатний породжувати нові форми:

- на рівні його автентичних архітектурно-пластичних якостей;
- на рівні його ідеологічної ролі сполучної ланки між найдавнішою (шумерською) і подальшою (елліністичною) культурами;
- на рівні його біблійного образу, здатного трансформувати позитивну (на той період) доцентрову систему світу у негативно забарвлену – відцентрову;
- на рівні модифікації вербального біблійного образу, перетвореного сучасною культурою в новий архітектурний образ, наповнений новою морфологією і новим смисловим змістом.

У другому розділі «Автентична архітектура Вавилону як основа формування його образності» досліджено процес становлення архітектурного вигляду міста і його домінуючих ансамблів, що зумовило образну основу міста.

У підрозділі 2.1 досліджено архітектурний ансамбль Вавилону періоду розквіту. Відзначено, що його містобудівна основа сформована під впливом двох важливих факторів. Першим став фактор іригаційних робіт, що вимагало, з одного боку, жорсткого управління, з іншого, – просторового мислення і знань у сфері планувальних робіт на великих територіях. Другий фактор мав ідеологічну основу. З часом формування Вавилону як столиці централізованої держави формувалася культ його бога-покровителя Мардука, який поступово замінив древнє шумерське сонячне божество.

Дорога процесій (Аібур-шабу, «ворог не пройде», дороги богині Іштар) сформувалася як ідеологічна та композиційна вісь міста. По цій вулиці проходили святкування на честь Нового року і ходи, пов'язані з вшануванням бога-покровителя Вавилону Мардука. Дорога процесій з'єднувала великий палацовий комплекс на північному кордоні міста з храмами Набу, Галу, Нінурти і воротами Іштар з міським центром – Есагіла. Цей ансамбль підпорядковував собі всю структуру міста.

У підрозділі 2.2 досліджені архітектурні об'єкти Вавилону. Найбільш яскравим проявом загальної вавилонської культури є храмова архітектура. Храм символізував нерозривний зв'язок Неба і Землі. Основний храмовий комплекс Вавилону Есагіла складався з трьох дворів.

Єдине ціле з Есагіла утворював розташований північніше семиступінчастий зикурат Етеменанкі (шумер. – «храм наріжного каменя неба і землі», «будинок основи небес і землі») заввишки 91 м. Дослідження археологів дозволяють віднести його створення до поч. III тис. до н. е. Вежа багаторазово руйнувалася і відновлювалася. Перший і останній (ймовірно, сьомий) яруси були храмами верховного бога Мардука.

На одній планувальній осі з храмовим комплексом знаходився комплекс царських палаців. За часів Навуходоносора основними були так звані Північний, Південний і літній палаци, що займали пагорб Бабіль на північному кордоні міста. Палаци поділяв рів. Зі сходу, симетрично Північному палацу, було споруджено великий бастіон як додаткове зміцнення на вході до міста. Припускають, що він виконував роль музею Навуходоносора і містив велику бібліотеку глиняних табличок. Палаци співвідносилися з ансамблем Дороги процесій і Воріт Іштар і можуть розглядатися як єдиний архітектурний і фортифікаційний комплекс Вавилону.

Дослідники відзначають стійкість вавилонських архітектурних форм, які дійшли до початку нашої ери через синтез з мистецтвом епохи Перської держави. Все подальше зодчество базується на поєднанні елементів вавилонської і елліністичної архітектури, завдяки якому в парфянський період було створено новий архітектурний стиль.

У підрозділі 2.3 аналізується послідовність вивчення і етапи реконструкції архітектурної спадщини Вавилону. В умовах Месопотамії проведення розкопок на великій площі ускладнено важкими кліматичними умовами, а також тим, що найдавніші археологічні шари залягають на рівні ґрунтових вод. На жаль, тільки у ХХ ст., завдяки діяльності департаменту зі старожитностей Іраку, було зупинено розбирання будівельного матеріалу.

Найбільш давні знахідки пов'язані зі середньовавилонським періодом – 1595 – 1000 рр. до н.е. Розкопане археологами місто – це переважно місто нововавилонського періоду, яке було відбудовано у період ассірійського панування. Подальший інтерес до городища виник у зв'язку з поширенням у європейській культурі Середньовіччя біблійного образу «Вавилонської вежі». Її пошуки були пов'язані з європейськими хрестовими походами на Близький Схід.

У 1900 р. Д. Колдевей розпочав системні розкопки Есагіла і зикурата Етеменанкі. Значну кількість знахідок зроблено в районі палаців. Особливо важливим став зміст так званого «музею» Навуходоносора II, де знайшли зібрану царем давнину.

Великі археологічні та реставраційні роботи було проведено в останній чверті ХХ ст., які пов'язані з діяльністю уряду Саддама Хусейна. У результаті діяльності Німецького археологічного інституту та Головного управління старожитностей Багдада були відреставровані Дорога процесій, храми Нинмах і Набу, виявлені структура міста, головні типи будівель і риси архітектури Вавилону.

У третьому розділі «Основи трансформації архітектурних образів Вавилону» досліджується становлення архітектурного образу Вавилону і його зикурата Етеменанкі. Відзначається, що його унікальність визначається рухом від архітектурного прототипу до образу, а від вербального образу знову до зорового

архітектурного образу. Причому важливим є постійне повернення його змістовного сенсу до архаїчної автентики як праоснови, до того, що становить вічну, незмінну сутність людини.

У підрозділі 3.1 розглянуто традиційний символіко-смісловий контекст формування образної структури Вавилону, який в умовах найдавнішої землеробської цивілізації базувався на символіці, закріпленій в міфі як панівній формі мислення. Через міф затверджувалися відповідні ідеї. Архітектура як галузь культури матеріально реалізовувала міфологічні уявлення.

Згідно з давньою шумерською традицією головним місцем вважався центр поклоніння головному богу. Так, місто Ніппур було пов'язане зі святилищем бога землі Енліля, єдиного бога для всієї Месопотамії. До кінця старовавилонського періоду Мардук остаточно зайняв положення головного бога вавилонського пантеону.

У міфологічній традиції Вавилону слід виділити ідею симетричної рівноваги, реалізованої правителем, тему вертикальної подорожі у нижній і верхній світи, тему загибелі і відродження людей, співвіднесеність світу земного зі світом небесним, уявлення про конструкцію світу, наявність на землі символічних форм небесного (недоступного) світу.

Важливим є соціальний аспект ставлення до богів, які протегують місту. В. Бартош відзначає древню особливість месопотамського соціуму: місто вважалось не стільки місцем зосередження органів управління містом-державою, скільки місцем перебування головного міського бога. Храм в усі періоди месопотамської історії був одним з «головних центрів накопичення та перерозподілу»¹.

На території Іраку ці культурні традиції проіснували в різних варіаціях аж до входження арабської культури ісламу в Месопотамію.

У підрозділі 3.2 обґрунтована концепція розвитку образності історико-архітектурної спадщини Вавилону. Наголошується, що естетика, яка вироблена етносом в конкретних ландшафтно-історичних умовах, формує чітко виявлену через систему образів художньо-композиційну систему. А ця система, за С. Хан-Магомедовим, може розглядатися як своєрідна мова, кожна «буква» і «слово» якої несе не тільки суто естетичну, але й певну символіко-сміслову інформацію. Сенс цієї інформації найбільш яскраво було реалізовано в культурі та образності Вавилону.

Важливим для вавилонської культури є ретельне збереження шумерських традицій і образів. Об'єднуючим для етносу став образ подорожі між земним, підземним і небесним світами, де визначальну роль відіграє вертикально

¹ Бартош, В. Появление бога Мардука, его города Вавилона и храма Эсагила // Лістападаўскія сустрэчы - 8, Мн.: – 2011. - С. 14-26.2.

спрямований рух до мети. Ця тема найбільш наочна в архітектурі і ритуалах зикурата. Пізніші інтерпретації архітектурного образу Вавилону і його домінуючої споруди так чи інакше базувалися на цих найдавніших уявленнях.

Дослідники відзначають потужний ідеологічний образ Вавилону, який зберігався тисячоліттями, незважаючи на його завоювання і руйнування. Образна сила культури Вавилону закріплена в його архітектурній традиції, що дозволило сформуватися і надовго закріпитися образу міста, який пережив численні трансформації.

У підрозділі 3.3 виявлено принципи архітектурно-образної трансформації Вавилону як «центру світу». У роботі зазначено, що для теорії архітектури найбільш важливими є історичні архітектурні об'єкти, що мають загальнокультурне значення. Таке значення універсально пов'язано з об'єднуючим всі культури образом центру світу. У цьому плані цікаво звернутися до найдавнішого образу зикурата – символу культури та архітектури Месопотамії і Дворіччя і до його найдавніших витоків.

Символіка зикурата – «сходи в небо» – була проста і зрозуміла в усі часи. Гігантська ступенева споруда на довгі століття закріпила характерний для цих місць образ єднання з небом. Крім того, потужна вертикаль символізувала твердження і фіксацію «центру світу», через який проходить вертикаль – «Вісь світу» (лат. Axis mundi). Важливим було і традиційне шумерське уявлення про зв'язок божества зі своєю статуєю. Ідея центричності статуї Мардука впливала на архітектурний образ усього Вавилону як центру держави, а держави – як центру світу.

Отже, принципами архітектурно-образної трансформації Вавилону як центру світу є:

- з'єднання образів людей, міста та архітектурної домінанти в символічну систему: зикурат Етеменанкі при міському храмі Есагіла з храмом Мардука був святиною, що належала народові Вавилону, символом з'єднання міста та богів;
- з'єднання в архітектурному образі його провідної споруди – зикурата двох уявлень про світ – уявлення про його центричність і його вічність;
- універсальна доступність символіки зикурата – як «сходи в небо»;
- світло-кольорова характеристика зикурата;
- космогонія вежі впливала на космогонію міста, формуючи образ центру світу.

У підрозділі 3.4 розглянуті особливості історичної інтерпретації архітектурних образів Вавилону. Як специфічна особливість, зазначено, що, на відміну від більшості історичних ансамблів світу, в історію світової культури Вавилон увійшов спочатку як вербальний образ. Цей образ було створено біблійними текстами, що посприяло його широкому розповсюдженню у Європі. З XIX ст. цей інтерес змусив археологів відправлятися на Схід у пошуках біблійних

місць. Відкриття Р. Кольдевея дозволили перевести зміст сенсу від тексту до архітектурного об'єкта.

Відзначено, що відомий біблійний текст про «Вавилонську вежу» вказує на існування двох раніше самостійних переказів про Стародавній Вавилон. Перший – говорить про будівництво міста та змішання мов, а другий – про будівництво башти і поділ людей.

Перехід від архітектурного образу зикурата Етеменанкі до текстового образу «Вавилонської вежі» тривав багато століть. Його етапами стали споруди, спрямовані на звеличення їх творців та затвердження їх ролі у світовій історії (єгипетська піраміда Джосера в Сакара, бл. 2650 до н. е.; гробниця перського царя Кіра в Пасаргадами; пам'ятник IV ст. до н.е. – двоярусна усипальниця царя Мавсола в Галікарнасі; мінарет аль-Мальвія в Самаррі. У XX ст. образ зикурата було відтворено у формі мавзолею В. І. Леніна в Москві, арх. А. В. Щусєв. Говорячи про пірамідально-ступеневу форму зикурата, не можна не звернутися до образів месоамериканських пірамідальних храмів, що відображають культури ольмеків, ацтеків, інків, майя.

Таким чином, можна стверджувати, що форми і архітектурний образ вавилонського зикурата протягом століть не змінили свого основного змісту. Найбільш стабільною виявилася ідея утвердження абсолютної влади. Інші символічні аспекти образності в архітектурі були втрачені.

Архітектурний образ зикурата Етеменанкі було перетворено в вербальний образ «Вавилонської вежі». Це перетворення базувалося на історії Вавилону – часу його піднесення в першій половині II тис. до н. е. і часу його руйнування.

В образності Вавилонської вежі-зикурата можна виявити два аспекти. Перший – оптимістичний образ вежі як «врата бога», «міст між небом і землею». Цей образ є споконвічним відображенням національних традицій, він пов'язаний з шумеро-аккадською епохою історії та культури народу Іраку. Другий – негативний образ руйнування колишньої стабільності, божественне покарання за гординю і т.п. За кожним з них стоїть архітектурна конкретика, усвідомлена в історико-соціальному контексті. Подальша доля архітектурної образності зикурата Етеменанкі пов'язана з біблійними текстами. Старозавітним текстам Вавилонська вежа, а через них і місто Вавилон зобов'язані своїм входженням в культурні коди Європи і світу.

У підрозділі 3.5 досліджено генезу архітектурного образу Вавилону і Вавилонської вежі в сучасній архітектурі. Образ Вавилону з давнини привертав до себе увагу, що виражалось в спробах відтворення його реального архітектурного вигляду. Епохи Відродження і Просвітництва в Європі дали особливо багато інтерпретацій на цю актуальну на той час тему. Починаючи з XV ст., з'являються все нові інтерпретації Вавилонської вежі, які відходять від суто мовних проблем в бік її образотворчості.

Найбільший інтерес з точки зору мальовничих інтерпретацій архітектурного образу Вавилонської вежі викликає робота Пітера Брейгеля Старшого «Вавилонська вежа» (1563, Відень; 1564 – 1568 рр., Роттердам). Філософський аспект картин Пітера Брейгеля показав його сучасникам неминущу актуальність теми Вавилонської вежі. Важливо, що образ, створений Брейгелем, з'єднує усталений негативний морально-етичний аспект – божественного покарання і позитивний, ренесансний погляд на естетику незавершеності як художній позитив. О. Геніс² звертає увагу на скрупульозність передачі Брейгелем інструментів, технологічних пристосувань і безлічі будівельників вежі. Це породжує метафору технічного прогресу, який виявився безсилим перед відсутністю об'єднуючого принципу – єдиної мови.

У період промислової революції кінця XIX ст. образ Вавилонської вежі став прочитуватися не стільки з точки зору змішання мов, скільки як символ співіснування праці робітників різних країн, які намагалися досягти спільної мети. Для XX ст. характерним є відокремлення образу Вавилонської вежі від біблійного контексту. Найчастіше цей образ розуміється в цілому як позитивний символ суб'єктивного світу художника. Плуралізм інтерпретацій символізму Вавилонської вежі в літературі рубежу XX – XXI ст. представляють роботи Г. Броха і Е. Єлінек. Ідею зв'язку космічних опозицій неба і землі у трактуванні радянського авангарду висловлює знаменита вежа III Інтернаціоналу В. Є. Татліна (1919 – 1920 рр.). Архітектор запропонував повернутися до найдавнішої теми Вавилонської вежі як теми з'єднання неба і землі. На відміну від Татліна В., П. Клеє створює негативний образ внутрішньої нестійкості, духовної кризи сучасного суспільства, в якому людина втрачає рівновагу. До теми Вавилонської вежі зверталися М. К. Ешер («Вавилонська вежа», Нідерланди, 1928 р.), Г. Дестмет («Вавилонська квітка: сутінки», «Падаюча вежа», 2005 р.) та ін.

Багато авторів пов'язують ідею вертикалі з вираженням ідеї прогресу, причому як з позитивною, так і негативною оцінкою. Тему «Вавилонської вежі» як «світу розпаду» розвиває філософ-екзистенціаліст Дерріда, формулюючи свою концепцію «деконструкції». Австрійський архітектор А. Лоос, кажучи про художню суть архітектури, співвідносить архаїчну простоту Етеменанкі та архітектурну «орнаментальну» пластику грецької класики. О. Геніс розглядає вавилонський зикурат і одночасно Вавилонську вежу як сучасний символ нового. Однак, він доводить, що в постіндустріальному суспільстві це нове базується на глибокій архаїці. Подібні складні образні інтерпретації розвиваються в сучасній архітектурі кінця XX – поч. XXI ст. Це насамперед численні популярні вертикалі, в тому числі

² Геніс, А. Вавилонская башня: искусство настоящего времени. [Текст]: / А. Геніс. - М.: Независимая газета, 1997. - 256 с.

в країнах Близького Сходу. У напружених формах вертикальних хмарочосів проглядається первісний образ вежі як зв'язок землі і неба, що трактується зараз як образ оптимістичної динаміки розвитку і самореалізації.

Таким чином, архітектурний образ зикурата Етеменанкі має унікальну історію розвитку. Він розвивається від архітектурного прототипу до образу, а від образу, зображеного в тексті, знову до зорового архітектурного образу. Причому важливим є постійне повернення змісту його сенсу до архаїки як праоснови, до того, що становить вічну, незмінну сутність людини.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукових досліджень показав, що в даний час посилюється інтерес до проблем історичної генези Вавилону і збереження його спадщини. Але, попри велику кількість джерел, композиційно-образні якості архітектурної спадщини Вавилону як ядра месопотамської культури і цивілізації мало охоплені дослідниками.

Методологія дослідження базується на взаємодоповнюючих методах аналізу історичного розвитку архітектури регіону, міста, міського середовища, розроблених в теорії архітектури і суміжних науках. Детальне дослідження природно-ландшафтних основ та соціальних умов формування та розвитку Вавилону, історико-культурної генези і генези традиційного символіко-сміслового контексту проведено на основі вивчення сучасного стану предмета наукового дослідження; реконструкції минулого – розгляд генези, виникнення останнього і основних етапів його історичного руху; прогнозування тенденцій подальшого розвитку предмета.

2. Відзначено, що автентика історичної спадщини Вавилону, як основи її архітектурної образності, була пов'язана з культурами різних племен і народів від амореїв до персів. При цьому, через всю історію архітектури Вавилону проходить культурна лінія шумерів (у т.ч. шумеро-аккадська культура). Розкрита археологами архітектурна спадщина являє собою матеріальне свідчення пізніших модифікацій цієї культури, що відображено в об'ємно-просторовій організації міста та його архітектурній стилістиці.

Встановлено, що архітектурні форми провідних об'єктів Вавилону протягом усіх періодів зберігали свої традиційні архітектурні риси. Зикурат як провідна архітектурна та ідеологічна домінанта міста, незважаючи на численні перебудови і перетворення, стала сполучною ланкою, яка проводила єдину образну тему від шумерського до елліністичного періоду.

3. Своєрідність автентичної архітектури Іраку полягає у формоутворенні провідних архітектурних образів Вавилону: архітектурного образу міста в цілому і його фортифікаційної системи, архітектурного образу храмового комплексу Есагіла,

архітектурного образу ритуальних доріг і воріт; архітектурних образів, які сформовані грецькими текстами («висячі сади», стіни та башти Вавилону, сакральна вежа-зикурат та ін.); образу «Вавилонської вежі», який сформовано текстами Біблії і більш ранніми оповідями.

Найбільш яскравий приклад архітектурної автентики є форма зикурата Етеменанкі, що отримала у Вавилоні специфічне вираження: сходи з землі в небо; місце зустрічі верховного бога Мардука з царем (містом, соціумом) Вавилону; місце священного шлюбу бога Мардука (об'єднання неба і землі-Вавилону) і проведення царем і вавилонськими жерцями відповідного ритуалу; фіксація священного центру світу; твердження вічності царської влади у Вавилоні і вічного верховенства Вавилону в світі та ін.

4. Архітектурна образність формоутворень Вавилону за такими принципами:

- взаємозумовленість іригаційної системи і державності, покликаної ландшафтно-кліматичними особливостями;

- специфіка будівельного процесу (матеріал, технологія будівництва, традиції зведення споруд);

- багаторазове поновлення й перебудова провідних об'єктів на основі взаємовпливу місцевої та суміжних культур;

- архітектурно виражені міфосимволічні традиції та ритуали легітимізації влади;

- архітектурна міць і лаконізм практично «дослівно» передають традиційні, вражаючі глядача ідеї;

- високий авторитет шумеро-аккадської культури, закріплений архітектурно як прообраз для подальших інтерпретацій без принципового спотворення.

Специфічними принципами архітектурно-образної трансформації Вавилону як центру світу є: 1) з'єднання образів міста та архітектурної домінанти в символічну систему: зикурат Етеменанкі – Есагіла – храм Мардука – Вавилон – боги-покровителі; 2) з'єднання в архітектурному образі зикурата двох уявлень про світ – про його центричність і його вічність; 3) зрозуміла в усі часи символіка зикурата – як «сходи в небо»; 4) світлоколірна характеристика зикурата; 5) традиційно закріплена передача космогонії вежі як центру світу на космогонію міста.

5. Розкрито особливості генези провідного архітектурного образу Вавилону, що увійшов до світової культури як образ «Вавилонської вежі»:

- формування та історичне збереження базових принципів шумеро-аккадської архітектури протягом усього періоду існування Вавилону;

- перехід від архітектурного до вербального образу в пізній елліністичний період. Повалення язичницького Вавилону (безмежність розкоші і влади) як ідеї, неприйнятної для народжуваної християнської (біблійної) культури; формування в

біблійних текстах образу «Вавилонської вежі» як символу божественного покарання за гординю;

- вплив на формування негативного образу Вавилону і його архітектурного символу регіональної історичної пам'яті про колишні конфлікти між Вавилоном і Іудеєю та сучасні для тодішньої Іудеї паралелі з Римом, що ніс той же образ нескінченної розкоші і влади;

- трансформація образу «Вавилонської вежі» від негативного в позитивний; від неможливості комунікації (розпаду) до синтезування на новій комунікаційній основі (Мал.4.1);

- відновлення інтересу до архітектурного вигляду Вавилонської вежі і міста Вавилону: перехід від вербального до архітектурного образу;

- поява на архітектурній основі численних вільних інтерпретацій у різних проявах культури.

6. Роль провідних автентичних архітектурних образів Вавилону полягає у впливі на трансформації архітектурної образності Європи і світу. Домінування усталеного образу Вавилону і «Вавилонської вежі» визначає межі культурного простору, в якому цей образ працює як загальносвітовий культурний простір. Традиційність історичної архітектури Вавилону є тією неперевершеною цінністю, яка на кожному новому витку історії створює нові образні та культурні коди, що вимагають спеціального вивчення та оцінки.

Дослідженням наголошується, що в сучасному культурному просторі існують два дипольних архітектурних образи. Перший, автентичний, що виражає язичницьку міць і вертикальну динаміку вежі, несучу жорстку ідею абсолюту. Другий образ – це біблійна незавершеність (недобудованість) споруди. Перший образ пов'язаний з власне архітектурним прообразом, другий – з його текстовою інтерпретацією. При цьому, заснований на біблійній традиції, сучасний європеїзований образ Вавилону і «Вавилонської вежі» значною мірою втратив своє негативне біблійне забарвлення.

7. Перетворення образу Вавилону і його архітектурної доміанти розглядається через послідовну зміну ставлення до архітектурних об'єктів. Стандартною схемою трансформації є наступна: архітектурний об'єкт – архітектурний образ – культурний образ. Вавилон представляє унікальний випадок, коли цей ланцюжок отримав циклічне продовження: від культурного образу – до образу архітектурного і до архітектурного об'єкту (що стало стимулом до археологічних досліджень).

Сучасний Вавилон розуміється як множинність або інформативність, як цікавий простір, з індивідуальною, часто ігровою специфікою. Про це свідчать численні відсилання до цього образу витворів сучасної архітектури.

Основні положення дисертації викладено у публікаціях:

Статті у фахових виданнях України:

1. Ексарева Н.М. Архитектурный ансамбль Вавилона: историография и реконструкция / Н.М. Ексарева, *Насир Али А. Аль-Ода* // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник / Відповід. ред. Дьомін М.М. – К: КНУБА, 2014. – Вип. 35 – С. 26 – 34. – Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/01/201435.pdf>
2. *Аль-Ода Насир Али А.* Образная специфика архитектурного наследия Вавилона / Насир Али А. Аль-Ода // Архитектурный вестник КНУБА : НАУК. – вироб. збірник / Відповід. ред. Куліков П.М. – К. : КНУБА, 2014. – Вип. 3 – С. 4 – 9 . – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/avk_2014_3_3.pdf.
3. *Аль-Ода Насир Али А.* Архитектурная образность в контексте национально-культурного пространства / Насир Али А. Аль-Ода // Вісник ОДАБА : Збірник наук. праць / Відповід. ред. Вировий В.М. – Одеса: ОДАБА, 2015. – Вип. 57 – С.16 – 22.
4. *Аль-Ода Насир Али А.* Вавилон: генезис реконструкцій / Насир Али А. Аль-Ода // Науковий вісник будівництва: Збірник наук. праць / Відповід. ред. Сопов В.П. – Харків: ХНУБА, 2015. – № 2(80). – С. 35 – 41.
5. *Аль-Ода Насир Али А.* Генезис архитектурного образа Вавилонской башни / Насир Али А. Аль-Ода. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірник наук. праць / Голов.ред. Сопов В.П. – Харків: ХДАДМ, 2015. – № 2. – С. 69 – 73.
6. *Аль-Ода Насир Али А.* Актуальность сохранения культурных ценностей под эгидой ЮНЕСКО в зонах вооруженных действий Ирака / Насир Али А. Аль-Ода // Збереження історичної забудови центра Одеси шляхом включення до основного Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: Збірник наук. праць: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса: Астропринт, 2015. – С.123 – 128.

Статті у періодичних наукових виданнях інших держав:

1. *Аль-Ода Насир Али А.* Города Востока и будущие перспективы /Насир Али А. Аль-Ода //Статті об архітектурі – Ірак, 2001 – С. 138 – 154.
Al-Oda Naseer Ali Abdhusein. East city and future prospects. /Articles of Architecture.-Iraq, 2001. – p. 138 – 154.
العمرارة 2001-138-154ص المدينة الشرقية وافاق المستقبل – مقالات في العمارة
2. *Аль-Ода Насир Али А.* Башня Вавилон /Насир Али А. Аль-Ода //Архитектура города Ал-Хила – Дамаск, 2011 – С. 104 – 126.
Al-Oda Naseer Ali Abdhusein. Tower of Babel. /Architecture in the city of Hilla. – Damascus-2011. – p. 104 – 126.
العودة نصير علي عبد الحسين. برج بابل – العمارة في مدينة الحلة – دمشق 2011ص 104-126
3. *Аль-Ода Насир Али А.* Башня Борсиппа /Насир Али А. Аль-Ода // Архитектура города Ал-хила. – Дамаск-Сирия, 2011. – С. 87 – 95.
Al-Oda Naseer Ali Abdhusein. Tower of Borsippa – /Architecture in the city of Hilla.-Damascus-2011. – p. 87 – 95.

- 87-95 ص-2011 العودة نصير علي عبد الحسين. برج بورسيبا – العمارة في مدينة الحلة- دمشق
4. *Аль-Ода Насир Али А.* Архитектура города Вавилона/ Насир Али А. Аль-Ода //Ал Женайн. – 2001–2002.–11 (№6190) – С. 9–34.
Al-Oda Naseer Ali Abdhusein. The city of Babylon /Architecture in the city of Hilla.-Damascus. – 2001-02. –11 (№6190) – p. 9–34.
دمشق – عمارة مدينة الحلة- العودة نصير علي عبد الحسين- 2001-02–11 (№6190)ص 9-34
5. *Аль-Ода Насир Али А.* Храм Набу / Насир Али А. Аль-Ода //Архитектура города Ал Хила – Дамаск, 2011 – С. 96–103.
Al-Oda Naseer Ali Abdhusein. Temple of Nabu. /Architecture in the city of Hilla.-Damascus -2011. – p. 96–103.
دمشق العودة نصير علي عبد الحسين- معبد نابو- عمارة مدينة الحلة- دمشق 2011ص96-103
6. *Аль-Ода Насир Али А.* Река как цивилизация /Тигр и Ефрат//Дух Ирака (Группа писателей Ирака) Одна архитектурная неделя: Общая река.- Болгария, Пловдив, 2015.- С.10-14.
Al-Oda Naseer Ali Abdhusein. River as a civilization /Tigers & Euphrates //The Spirit of Iraq (Group of Iraqi Writers) One architecture week: Un Common River. – Bulgaria, Plovdiv, 2015.– p.10 –14.

АНОТАЦІЯ

Аль-Ода Насір Алі Абдульхуссейн. Вплив образів архітектурної спадщини Вавилона на формування світової архітектури. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури. – Національний університет «Львівська політехніка» МОН України, Львів, 2015.

Дисертація присвячена виявленню принципів формування архітектурної образності Вавилона як функції його історичної спадщини та розкриттю особливостей генези провідного архітектурного образу Вавилона, що увійшов у світову культуру як образ «Вавилонської вежі».

Сформульовані положення про своєрідність автентичної архітектури Іраку як функції його історичного розвитку; виявлені аспекти історичної спадщини як основи його архітектурної образності; виявлені і сформульовані провідні автентичні архітектурні образи Вавилона, їх роль і трансформації в архітектурній образності Європи і світу.

Ключові слова: образ, Вавилон, архітектурно-просторове середовище, композиція, традиції, культура, історична спадщина.

АННОТАЦИЯ

Аль-Ода Насир Али Абдульхуссейн. Влияние образов архитектурного наследия Вавилона на формирование мировой архитектуры. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата архитектуры по специальности 18.00.01 – теория архитектуры, реставрация памятников

архитектуры. – Национальный университет «Львовская политехника» Министерства образования и науки Украины. – Львов, 2015.

Диссертация посвящена выявлению принципов формирования архитектурной образности Вавилона как функции его исторического наследия и раскрытию особенностей генезиса ведущего архитектурного образа Вавилона, вошедшего в мировую культуру как образ «Вавилонской башни».

Сформулированы положения о своеобразии аутентичной архитектуры Ирака как функции его исторического развития; выявлены аспекты исторического наследия как основы его архитектурной образности; выявлены и сформулированы ведущие аутентичные архитектурные образы Вавилона, их роль и трансформации в архитектурной образности Европы и мира.

Ключевые слова: образ, Вавилон, архитектурно-пространственная среда, композиция, традиции, культура, историческое наследие.

SUMMARY

Al-Oda Nasseer Ali Abdulhussein. **Influence of an images of the architectural heritage of Babylon on the formation of world architecture.** – On the right of manuscript.

Thesis for Ph.D. in Architecture, speciality: 18.00.01 – Theory of Architecture, Restoration of Architectural Monuments. - Lviv Polytechnic National University Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2015.

Dissertation is dedicated to the identification of principles of the Babylon's architectural image formation in the meaning of its historical heritage and is also dedicated to the Genesis particularities of Babylon's leading architectural image uncover, known in world's culture as "The Tower of Babylon".

The identified principles of the Babylon's architectural imagery formation in the meaning of its historical heritage are:

- the interdependence of irrigation system and the state, caused by landscape and climatical particularities;
- the construction process's particularities (building materials and technologies, structure construction traditions);
- repeatedly renovation and rebuilding of the leading structures with interaction of local and related cultures;
- mythological traditions and rituals of power's legitimisation, architecturally expressed;
- architectural strength and laconism, which almost "literally" express traditional ideas and impress the spectators;
- Sumer-Akkadian culture's high authority, architecturally fixed as prototype of further interpretation without fundamental distortion.

The Genesis particularities of Babylon's leading architectural image, known in world's culture as "The Tower of Babylon" are:

- the transition from architectural to the verbal image in the late hellenistic period. The overthrow of pagan Babylon (endless luxury and power) as an unacceptable idea for arising christian culture;
- revival of the interest to the Babylon's Tower's architectural image, and the city of Babylon: the transition from verbal to the architectural image;
- the appearance of the numerous free interpretations in the different culture's demonstrations on the architectural base.

Transformation of Babylon's image and its architectural dominant analysed through gradual change of the attitude to the architectural objects. Babylon is a unique case, when this chain had cyclic continuation: from the cultural image to the architectural image and architectural object (what was the motivation of the architectural research).

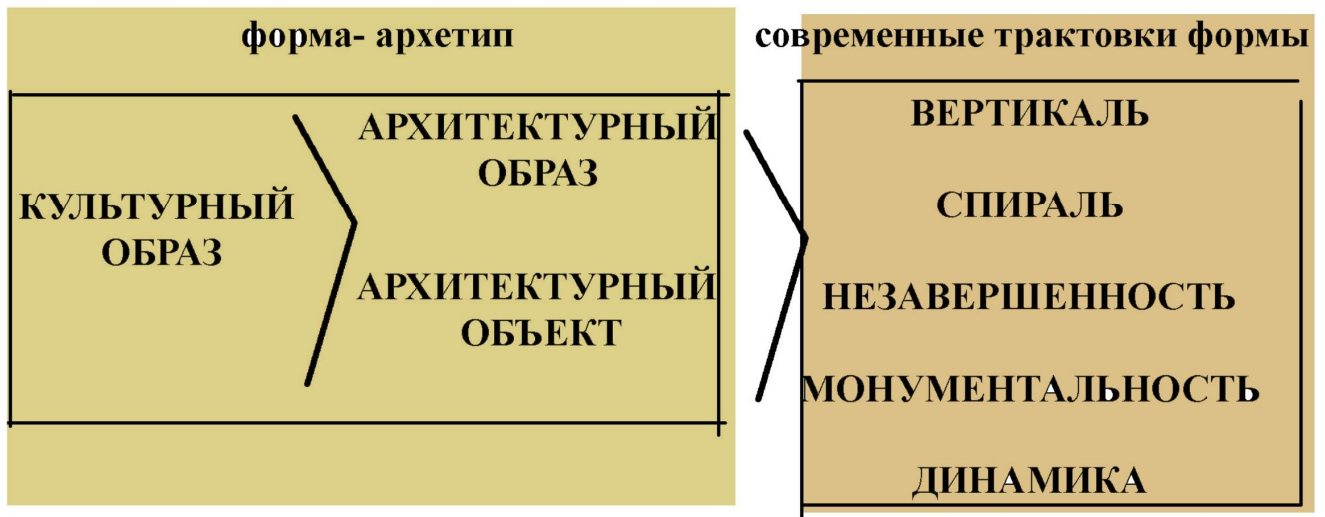
It is determined, that architectural forms of Babylon's leading objects during all the periods were saving their traditional architectural features, basic principles of Sumer-Akkadian architecture.

The earliest babylon ziggurat's (stepped brick tower with spiral stepped rise, without interior) specific Sumerian architecture has become significant to the following artists and almost hasn't changed during the centuries. The most important dates of architectural image's appearance of Etemenanka's ziggurat was the king's Hamurapy period, who had rebuilt ziggurat again, and Asargaddon's and his son's times. when Etemenanka's ziggurat was rebuilt in Assyrian and babylonian traditions by Aradach-Cheshu. The construction of last ziggurat's version was finished in new babylonian period by II Navuchodonosor (605-562 BC). This construction became a confirmation of high Babylon's status and state's power of that period. Ziggurat as leading architectural and ideological dominant of the city, despite of numerous rebuilding and changes, has become a linking element, holding a common topic from Sumerian up to Hellenistic period.

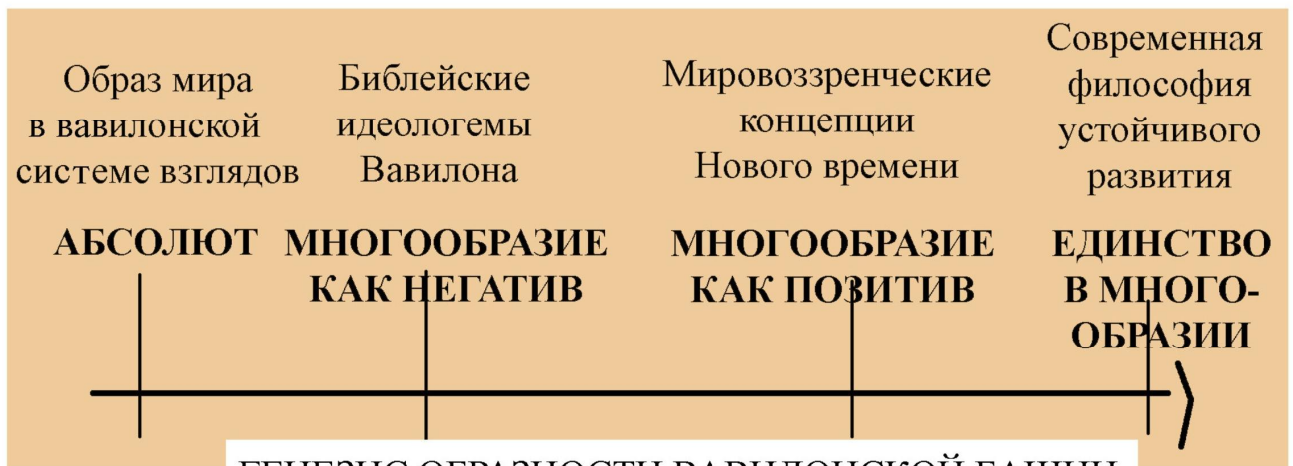
Thesises about unique authentic Iraq's architecture has been formulated; aspects of historical heritage has been identified as the base of its architectural imagery; leading authentic Babylon's architectural images has been formulated and identified, their and transformation in European and world's architectural imagery. The domination of Babylon's image and "The Tower of Babylon" determined the borders of cultural space, in which this image works as global cultural space. The research notes that in contemporary cultural space two dipolar architectural images work. The first one is connected with the architectural image, that second one - with is textual interpretation.

Babylon is a valuable Iraq's cultural object, which is also has the world's importance and need long-lasting research, reconstruction and renovation works. Numerous distractions and reconstructions happened with this valuable monument of world's culture, which added new features to its architectural appearance, but it always saved its original content. This makes this renovation work's problem a pertinent in Babylon, transfers it from the regional level to the world's.

Keywords: image, Babylon, architectural and spatial environment, composition, traditions, culture, historical heritage.

МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ОБРАЗА ВАВИЛОНСКОЙ БАШНИ

ГЕНЕЗИС ОБРАЗНОСТИ ВАВИЛОНСКОЙ БАШНИ

Рис. 1. Закономерности генези образу вавилонської вежі